

ДОДАТОК 2
Приватна установа
«Вищий навчальний заклад
«Міжнародний гуманітарно-педагогічний
інститут «Бейт-Хана»

кафедра Педагогіки та психології
спеціальність 013 Початкова освіта
освітньо-професійна програма другого (магістерського) рівня вищої освіти

Назва дисципліни	«ОСНОВИ ЄВРЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ» ОДФ 2.04 90 годин (3 кредити) 2020/2021 навчальний рік I семестр
Викладач (-і)	Бакуліна Наталія Валеріївна, канд. пед. наук
Профайл викладача (-ів)	https://www.bethana.org.ua
Контактний тел.	контактний телефон, за яким можна зв'язатися із викладачем у випадку потреби 063-340-49-04
E-mail:	e-mail, за яким можна зв'язатися із викладачем у випадку потреби natusya29@ukr.net
Час і місце проведення аудиторних занять	Розклад занять на інформаційній дошці інституту
Консультації	он-лайн: на платформі ZOOM кожної середи з 14. 00 до 15. 00

Анотація до дисципліни

Короткий опис курсу або посилання на відео-анотацію дисципліни.

Курс «Основи єврейської освіти» є обов'язковою дисципліною освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Актуальність розробленого змісту курсу полягає в необхідності розширення професійних компетентностей майбутніх педагогів, у глибшому розумінні розвитку та взаємовпливу єврейської, української та світових педагогічних традицій і культур від давнини до сьогодення, що має стати підґрунтям для підготовки сучасного покоління освітян, здатних до свідомого переосмислення й оновлення змісту педагогічних, суспільно-гуманітарних і культурологічних дисциплін.

Під час навчання здобувачі освіти познайомляться з традиційними й інноваційними підходами, з визначними персоналіями та досягненнями у галузях єврейської освіти, науки та культури, дізнаються про особливості педагогічних систем і закладів єврейської освіти в Україні та світі.

Пропонований курс базується на провідних науково-педагогічних засадах компетентнісної парадигми навчання та на основі сучасних підходів у сфері освіти.

Міждисциплінарність та інтегрованість курсу полягає у багатоаспектності та взаємопов'язаному навчанні суміжних дисциплін гуманітарного циклу – філософії, історії, соціології, культурології, психології, історії педагогіки, а також єврейських мов, культури, історії, літератури, традиції, мистецтва єврейського народу тощо. Особливого значення змісту навчання набувають теми, які ілюструють взаємопроникнення української й єврейської культури, що сприяють розширенню та збагаченню світогляду та професійної компетентності слухачів.

Методика викладання курсу передбачає застосування як традиційних, так й інноваційних методів і прийомів навчання та різноманітних форм організації освітнього процесу.

Програма курсу розрахована на опанування студентами таких змістових модулів: «Історіографія розвитку єврейської освіти в епоху інституціонального оформлення» й «Єврейська освіта в новий і новітній час».

2. Пререквізити

Знання та навички необхідні для вивчення дисципліни та/або перелік попередньо прослуханих навчальних дисциплін або зазначення відсутності пререквізитів (вимог).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**: традиційні й інноваційні підходи єврейської формальної та неформальної освіти, історичні та методологічні особливості розвитку єврейської освіти, бути обізнаними щодо провідних персоналій і досягнень у галузях єврейської освіти, науки та культури, розрізняти особливості педагогічних систем і закладів єврейської освіти України та світу, визначати різноманітні освітні технології.

Уміти:

Аналізувати теоретичні джерела з курсу, здійснювати компаративний аналіз розвитку єврейської освіти відповідно до історико-філософських положень і дидактичних принципів, знаходити, систематизувати та узагальнювати факти та освітні підходи, визначати методологічні основи навчального процесу відповідно до різних історичних епох і систем єврейської освіти.

Передумовами вивчення навчальної дисципліни є попереднє вивчення таких дисциплін: «Єврейська філософія», «Вступ до класичних текстів», «Історія та культура єврейського народу», «Сучасний єврейський світ», «Історія педагогіки» тощо.

3. Постреквізити

Обґрунтування необхідності набутих знань та умінь для подальшого навчання та професійної діяльності

Опанування даного курсу познайомить здобувачів освіти з витоками, розвитком і сьогоденням єврейської освіти, її етапами, типами, особливостями; надасть можливість зрозуміти трансформаційні процеси у галузі освіти в історичній ретроспективі, основоположні ціннісні орієнтири, особливості взаємовпливу культур і розвитку методичних систем.

Набуті знання й уміння стануть підґрунтям для навчання дисциплін суспільно-гуманітарного циклу, зокрема дисциплін юдаїки, а також основою для подальшого навчання та професійної діяльності у галузі методики навчання предметів юдаїки (івриту, історії, традиції та культури єврейського народу).

Програма курсу передбачає можливість подальшого розширення та поглиблення професійних знань, умінь і навичок у закладах формальної, неформальної й інформальної освіти комунальної та/або приватної власності, участі в освітніх міжнародних програмах професійного обміну, навчання, стажування та подальшої педагогічній, дослідницькій, науковій та культурній діяльності, навчання впродовж життя.

4. Мета та цілі дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «**Основи єврейської освіти**» є формування у здобувачів освіти професійної компетентності на основі конкретно-історичного й інтегративного підходів до педагогічних фактів і явищ з метою подальшого застосування набутих знань і вмінь у власній практиці навчання.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни «**Основи єврейської освіти**» є вивчення концептуальних наукових положень з історіографії та методології єврейської освіти в Україні та світі, аналіз основних підходів та етапів розвитку єврейської освіти, здійснення порівняльного аналізу освітніх систем у галузі єврейської освіти в Україні та світі, розширення знань щодо змісту єврейської освіти, оволодіння термінологічним і понятійним апаратом, необхідним для набуття професійної компетентності педагогів.

Предметом курсу є ознайомлення здобувачів освіти з витоками, розвитком і сьогоденням єврейської освіти, її етапами, типами, особливостями; формування здатності розуміти трансформаційні процеси у галузі єврейської освіти в історичній ретроспективі з огляду на взаємовплив культур, зміни ціннісних орієнтирів, розвиток методичної системи.

5. Формат дисципліни

Обов'язкова дисципліна.

6. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Орієнтовні теми рефератів/презентацій/досліджень/доповідей/тез/статей/курсівих і дипломних робіт:

1. Хумаш та його педагогічні ідеї. Відображення в ньому педагогічних ідеалів та педагогічної практики суспільства біблійних часів.
2. «Література премудрості» та її виховне значення («Книга Іова», «Книга Притчю Соломонових» та ін.)
3. «Піркей Авот» як джерело педагогічної мудрості.
4. Тексти Талмуду з огляду на виховання.
5. Взаємодія канону та діалогу в педагогіці іудаїзму.
6. Педагогічні погляди Мойсея Маймоніда.

7. Ідеал загальної грамотності у педагогічній культурі юдейської традиції.
8. Розвиток єврейської освіти періоду Гаскалі.
9. Основи сімейного виховання в єврейській традиції.
10. Система єврейської освіти в новітній час: характеристика та типологія.
11. Сучасний єврейський світ: субетноси та громади.
12. Система формальної єврейської освіти в Ізраїлі та Діаспорі.
13. Система формальної єврейської освіти в Україні.
14. Заклади єврейської освіти України: історія та сучасність.
15. Видатні постаті єврейської педагогіки.
16. Неформальна єврейська освіта: характеристика та типологія.
17. Вивчення та викладання історії Голокосту в закладах освіти України.
18. Музейна педагогіка як освітній ресурс.
19. Архівні документи у галузі єврейської освіти.
20. Сучасні освітні ресурси єврейської освіти.

7. Самостійна робота студентів

Види

вивчення навчальної літератури та складання її бібліографії
 вивчення методичних розробок з теми
 заповнення порівняльних таблиць
 самостійний пошук знань з певної теми
 складання опорних схем, конспектування матеріалу
 виготовлення наочних посібників
 написання реферату
 перекладу наукової статті іноземних авторів по темі
 опрацювання першоджерел класиків педагогіки
 вивчення матеріалу з використанням креативного підходу, елементів творчості тощо.

№ теми	Назва теми	Обсяг у годинах
1	Хумаш та його педагогічні ідеї. Відображення в ньому педагогічних ідеалів та педагогічної практики суспільства біблійних часів	3
2	«Література премудрості» та її виховне значення («Книга Іова», «Книга Притч Соломонових» та ін.)	3
3	«Піркей Авот» як джерело педагогічної мудрості	3
4	Тексти Талмуду з огляду на виховання	3
5	Взаємодія канону та діалогу в педагогіці іудаїзму	3
6	Ідеал загальної грамотності у педагогічній культурі юдейської традиції	3
7	Поняття освіти у Маймоніда. Раші – педагог.	3
8	Педагогічна діяльність Ш. Гірша, С. Цвейга, І. Ейзенбета.	3
9	Розвиток єврейської освіти періоду Гаскалі	3
10	Основи сімейного виховання в єврейській традиції	3
11	Система єврейської освіти в новітній час: характеристика та типологія	3
12	Сучасний єврейський світ: субетноси та громади	3
13	Система формальної та неформальної єврейської освіти в Ізраїлі та Діаспорі	3
14	Система формальної єврейської освіти в Україні	3
15	Система неформальної єврейської освіти України	3

16	Сучасні педагогічні технології та підходи в Україні та світі	3
17	Інноваційні технології онлайн навчання в системі єврейської освіти	3
	Усього годин:	51 година

8. Результати навчання

Дисципліна «**Основи єврейської освіти**» забезпечує набуття здобувачами освіти загальних і фахових *компетентностей*.

Компетентності, що формуються:

ЗК. 3. Здатність працювати в команді у мільтидисциплінарному та мультикультурному середовищі відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм та на основі толерантності.

СК. 2. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі: здатність до використання сучасних підходів, технологій, методів, засобів навчання, у тому числі – електронних освітніх ресурсів

СФК.1. Здатність до викладання дисциплін етнокультурного компоненту у закладах загальної середньої освіти з поглибленим вивченням мови іврит, історії та традицій єврейського народу: розуміння основних засад єврейської освіти.

Програмні результати навчання:

ПРН. 1. Демонструвати цілісне уявлення про досягнення сучасних методологічних вчень, основні етапи і особливості розвитку філософії освіти, володіти основними світоглядними орієнтирами в розвитку сучасної освіти.

ПРН. 8. Інтегрувати зміст, методи, форми і засоби початкової освіти; планувати психолого-педагогічний супровід освітнього процесу в початковій школі; аналізувати та поєднувати методи діагностики та корекції психофізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку.

СПРН. 2. Розуміти та інтерпретувати основні засади, концептуальні наукові положення з історіографії та методології єврейської освіти в Україні та світі; аналізувати основні підходи та етапи розвитку єврейської освіти; здійснювати порівняльний аналіз освітніх систем у галузі єврейської освіти в Україні.

Після вивчення дисципліни «Основи єврейської освіти» студенти повинні **знати:**

- сучасні передові концептуальні та методологічні знання у галузі науково-дослідницької та професійної діяльності з огляду на міждисциплінарність суміжних предметних галузей, зокрема різних дисциплін з юдаїки;
- особливості змісту дисциплін з юдаїки;
- праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, наукові школи та фундаментальні праці у галузі єврейської освіти, розуміти значення цих здобутків як складової загально цивілізаційного процесу;
- методологічні принципи та методи науково-педагогічних та історико-культурних досліджень.

Уміти:

- критично аналізувати, оцінювати та синтезувати джерельну базу, осмислювати педагогічні явища та технології;
- формулювати з сучасних дослідницьких позицій загальну методологічну базу власних наукових розвідок у галузі єврейської освіти, усвідомлювати їх актуальність, мету і значення для розвитку інших галузей науки, суспільно-політичного, економічного життя, освітньої діяльності, національної та світової духовної та матеріальної культури;

- ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження та/або проекти в галузі єврейської освіти, які приводять до отримання нових знань;
- аналізувати педагогічні праці з огляду на ціннісні орієнтири та виклики сучасності, виявляючи дискусійні питання та мало досліджені проблеми;
- моніторити нові наукові джерела відповідно до фаху;
- здійснювати процедуру встановлення цінності джерел шляхом порівняльного аналізу з іншими джерелами;
- визначати рівень об'єктивності фактологічної основи інформації в різних видах джерел, оцінювати їх достовірність і репрезентативність;
- використовувати існуючі та створювати власні моделі (об'єкт - теорії) освітнього процесу;
- визначати методологічні принципи та методи науково-педагогічного дослідження / проекту в залежності від об'єкту та предмету, використовуючи міждисциплінарні підходи;
- будувати причинно-наслідковий (каузальний) ряд із виявленого в педагогічних джерелах фактичного змісту педагогічних ситуацій;
- будувати реконструктивно-інтерпретаційні моделі на підставі спостережень;
- виявляти причини подій та явищ минулого шляхом розпізнавання й аналізу їхніх структурних передумов.

Володіти навичками:

- спілкування в діалоговому режимі з широкою спільнотою в галузі єврейської освіти й інших сферах наукової та професійної діяльності;
- співпраці в команді, міжособистісної взаємодії;
- використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій під час спілкування, обміну інформацією, збору, аналізу, обробки, інтерпретації джерел; оформлення власних публікацій із дотриманням сучасних норм;
- використання набутих знань і результатів досліджень у професійній практиці;
- застосування різних форм і способів публічної презентації власних досягнень (публічні лекції, різноманітні форми візуалізації в засобах масової інформації, надання інтерв'ю, відкриті майстер-класи, виставки, музейні експозиції, он-лайн презентації, опрацювання архівних документів і публікація епістолярної спадщини, архівних матеріалів тощо).

9. Обсяг дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	25
семінарські	14
самостійна робота	51

10. Ознаки дисципліни

Курс (рік навчання)	Семестр	Кількість кредитів/годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна/ вибіркова
V	II	3/90	2	залік	Обов'язкова

11. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Вкажіть, якщо є специфічні вимоги які студент повинен врахувати (наявність доступу до мережі Internet, оргтехніка для виконання завдань, мобільного пристрою для комунікації в межсейсійний період, інше).

- Наявність доступу до мережі Internet
- Оргтехніка для виконання завдань
- Технічні можливості для можливості підключення до сучасних асинхронних інструментів і роботи з інноваційними ІТ-технологіями, пошуковими й освітніми ресурсами
- Мобільний пристрій і засоби сучасної комунікації

12. Політика курсу

Система вимог, висунутих викладачем студенту на час вивчення дисципліни, відповідно до вимог академічної доброчесності та чинних нормативно-правових актів у сфері вищої освіти, а також Статуту та нормативних Положень Інституту

- відвідування занять: неприпустимість пропусків без поважних причин та можливість або неможливість їх відпрацювання, спізень;
- правила поведінки на заняттях: рейтинг активності, набір необхідних мінімальних балів за виконану навчальну роботу, дотримання режиму тиші з відключенням мобільного зв'язку, дотримання академічної доброчесності;
- заохочення та стягнення: критерії отримання додаткових балів або стягнення.

13. Графік дисципліни

(Додаток 1 до силябусу курсу «Основи єврейської освіти»)

14. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання дисципліни	Необхідна сума балів за семестр -40 балів максимальна сума балів за екзамен/залік – 60 балів
Вимоги до письмової роботи	Дотримання вимог академічної доброчесності, вимог оформлення
Семінарські/практичні/лабораторні заняття	Показники оцінки виражені в балах визначено у критеріях
Умови допуску до підсумкового контролю	Набрані 40 балів,
Нарахування додаткових балів або стягнення	Додаткові X балів можуть бути нараховані за відсутність пропусків та спізень, участь в олімпіадах, конференціях або інших наукових та практичних заходах, пов'язаних з навчальною дисципліною. X балів можуть бути зняті за пропуски занять без поважних причин, систематичні спізнення, порушення дедлайнів виконання завдань.

	У випадку виявлення порушення академічної доброчесності бали, отримані за виконану роботу анулюються.
--	---

15. Контроль. Види контролю

Передбачено такі види, типи та методи контролю:

Види контролю: поточний, тематичний, рубіжний, підсумковий.

Типи контролю: усний, письмовий.

Методи контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, тестування, індивідуальна, парна, групова, фронтальна перевірка виконаних поточних і контрольних завдань, взаємоперевірка, самооцінювання, захист та аналіз індивідуальних проектів / презентацій тощо.

Підсумковий: залік.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ І ВМІНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

<i>Види робіт</i>	<i>Кількість балів</i>	<i>Критерії оцінювання</i>
Семінарське заняття	1–4	Доповнення
	5–8	Неповна відповідь на частину питань заняття, базована на опрацюванні основної літератури
	9–10	Відповідь та участь в обговоренні всієї проблематики семінару, базована на опрацюванні основної та довідкової літератури
Письмова робота / індивідуальний проект/ презентація	0	Завдання не виконане або містить плагіат.
	1–13	Завдання виконане не повною мірою; автор не виявляє навичок аналізу і логічного та послідовного викладу; невірно вживає спеціальну термінологію; робота не вичитана й оформлена неналежним чином.
	14–18	Автор демонструє достатню обізнаність із програмним матеріалом дисципліни та вміння логічно і послідовно викладати свої судження на письмі. Разом із тим, завдання виконане неповною мірою.
	19–20	Завдання виконане вчасно і повною мірою; автор демонструє належний рівень знання і розуміння програмного матеріалу дисципліни; виявляє аналітичні здібності та здатність аргументовано мислити й коректно викладати думки. Робота вчасно подана й оформлена у відповідності до вимог.
Підсумковий	0	Студент не з'явився або списував.

контроль: бал за відповідь на кожне запитання (макс. 40)		
	1-6 (1-е питання) 1-3 (2-е питання) 1 (3-є питання)	Відповідь неповна або з грубими помилками. Студент не зумів продемонструвати або продемонстрував лише частково розуміння програмного матеріалу дисципліни; не продемонстрував або лише частково продемонстрував своє ознайомлення з основною літературою. Відсутня логіка викладу.
	7-12 (1-е питання) 4-8 (2-е питання) 2-3 (3-є питання) 1 (4-е питання)	Відповідь на поставлене запитання демонструє певне ознайомлення студента із матеріалом курсу, опрацювання основної літератури і джерел. Студент допускає помилки і некоректну термінологію, не завжди можна зрозуміти логіку викладу.
	13-14 (1-е питання) 9-10 (2-е питання) 4 (3-є питання) 2 (4-е питання)	Достатня чи вичерпна відповідь на поставлене запитання, що демонструє ознайомлення студента із матеріалом курсу, опрацювання основної та додаткової літератури і джерел. Відповідь сформульована логічно, виявляє здатність студента до аналізу й узагальнення матеріалу.

Умови визначення рейтингу

<i>Види робіт</i>	<i>Кількість</i>	<i>Максимум балів за 1</i>	<i>Разом</i>
Семінар	14	2	28
Письмова робота / індивідуальний проект/ презентація	1	32	32
Письмовий підсумковий контроль	1	40	40

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS

За шкалою університету	За національною шкалою		За шкалою ECTS
	Екзамен	Залік	
91 – 100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
81 – 90	добре		B (дуже добре)
71 – 80			C (добре)
66 – 70			D (задовільно)
60 – 65	задовільно		E (достатньо)
30 – 59	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно – з можливістю повторного складання)

1 – 29			Г (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)
--------	--	--	--

16. Рекомендована література

Базова

1. Бакуліна Н. В. Система освіти в сучасному Ізраїлі: становлення та розвиток *Відродження*. 1999. № 3. С. 21–27. URL:
2. https://lib.iitta.gov.ua/721628/1/VIDRODZHENNYA_3_1999_NB%20%2821%29.pdf
3. Бакуліна Н. В. Єврейська освіта в Україні: проблеми, тенденції, розвиток. *Відродження*. 1999. № 6. С. 27–34.
4. Бакуліна Н. В. О преподавании языка иврит в Российской империи конца XIX - начала XX веков: анализ источников. *Єврейська історія та культура кінця XIX – початку XX ст.* : зб. наук. пр. за матеріалами X міжнар. наук. конф., м. Київ, 28-30 серп. 2002 р. Київ, 2003. С. 299–311. URL: https://lib.iitta.gov.ua/704538/1/Bakulina_IY2002.pdf
5. Бакуліна Н. В. Культуровідповідна парадигма єврейського світогляду й освіти. *Україна, українська мова – світ XXI століття у діалозі культурно-мовних, морально-громадянських цінностей особистості та педагогічних систем* : ел. зб. статей за матеріалами XII всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 25 жовт. 2019 р. Київ, 2019. С. 16–22. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718252/1/Bakulina_%202019_%D0%9A%D0%93%D0%A1%D0%9C%20%D0%97%D0%B1%20%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84_10%20%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB.doc.pdf
6. Єврейська цивілізація. Оксфордський підручник з юдаїки. Т. I. За ред. Мартіна Гудмена. У 2-х тт.. Пер. з англ. – К.: Дух і літера; Дніпропетровськ: Центр «Ткума», 2012. – 560 с.
7. Єврейська цивілізація. Оксфордський підручник з юдаїки. Т. II. За ред. Мартіна Гудмена. У 2-х тт.. Пер. з англ. – К.: Дух і літера; Дніпропетровськ: Центр «Ткума», 2012. – 560 с.
8. Новая еврейская школа. – ИЕО, 1998-2004.
9. Педагогический альманах «Еврейская школа». – ПЕУ, 1993-1997.
10. Созидание еврейского будущего. Сборник статей под ред. Бернарда Лайтмана и Майкла Брауна. – «Гешарим», 2001. – 301 с. – С. 160-202.
11. Телушкин И. Еврейский мир. Важнейшие знания о еврейском народе, его истории и религии. – «Гешарим», 2000. – 576 с.
12. Телушкин И. Еврейская мудрость / Серия «Еврейский мир». – «Феникс», 2001. – 560 с.
13. Телушкин И. Еврейские ценности: еврейская традиция день за днём / Серия «Еврейский мир». – «Феникс», 2003. – 432 с.
14. Цамерет Ц. Развитие системы образования / Общество, экономика и культура Израиля. Первое десятилетие. Ч. 5. Тель-Авив: Издательство Открытого университета, 2003.
15. Эпштейн А. Система высшего образования Израиля в эпоху перемен // Высшее образование в России. – 2000. – № 6. – С. 138–149.
16. Эпштейн А. Система образования Израиля и предложения по ее реформированию / Государство Израиль: политика, экономика, общество. Москва: Институт Ближнего Востока, 2007. – С. 134–158.

Допоміжна

1. Агада. Сказания, притчи, изречения Талмуда и Мидрашей. Части 1 и 2. — Иерусалим, 1993.
2. Библия. Священные книги Ветхого и Нового Завета. — М., 1992.
3. «И сказал Господь Моисею...» / Сост. Д.В. Шадровицкий. М., 1998.
4. Иегуда Галеви. Кузари. — Иерусалим, 1990.

5. Иосиф Флавий. О древности иудейского народа. Против Аниона / Пер. Г.Г. Генкеля. — СПб., 1895.
6. Мировоззрение талмудистов. Свод религиозно-нравственных поучений в выдержках из главнейших книг раввинской письменности. — М., 1994.
7. Пиркей Авот (Почтения отцов) / Пер. Б.Ш. Купер мала. — Иерусалим, [б.г.].
8. Почтения отцов / Пер. Е.Б. Рашковского // Народы Азии и Африки, 1990, 2 и 3.
9. Рамбам (Маймонид). Избранное. В 2-х тт. — Иерусалим, 1990.
10. Талмуд. В 5-ти тт. / Пер. Н. Переферковича. — СПб., 1905.
11. Трактат Авот / Пер. П. Криксунова. — М., 1990.
12. Царь Соломон и «литература премудрости» / Сост. В.Г. Безрогов. — М., 1997.
13. Аверинцев С.С. Типология отношения к книге в культурах Древнего Востока, Античности и Раннего Средневековья / Античность и античные традиции в культуре и искусстве народов Советского Востока. — М., 1978.
14. Арэнд М. Лекции по истории еврейской педагогики // Еврейская школа, 1993, 2.
15. Безроев В.Г., Крихели О.В. Ценностные приоритеты системы обучения в талмудической педагогической традиции / Аксиологические приоритеты в сфере образования и воспитания (история и современность). — М., 1997.
16. Бликштейн Л.С. Развитие образования на Ближнем Востоке в древности / Очерки истории школы и педагогической мысли древнего и средневекового Востока. — М., 1988.
17. Броер М. Средневековая йешива // Еврейская школа, 1993, 3-4.
18. Вейнберг И.П. Рождение истории. Историческая мысль на Ближнем Востоке середины I тысячелетия до и. э. — М., 1993.
19. 1993.
20. Ковельман А.Б. Толпа и мудрецы Талмуда. — М.; Иерусалим, 1996.
21. Корнетов Г.Б., Бликштейн Л.С. Школа, воспитание и педагогика цивилизаций Ближнего Востока. — М., 1993.
22. Маккавейский Н.К. Воспитание у древних евреев. — Киев, 1903.
23. Пигулевская Н.В. Культура сирийцев в Средние Века. — М., 1979.
24. Раджак Т. Иосиф Флавий. Историк и общество. М.; Иерусалим, 1993.
25. Рашковский Е.Б. Научное знание, институты науки и интеллигенция в странах Востока. — М., 1990.
26. Скотт Р.Б.И. Традиция и литература мудрости / Библейские исследования. Вып. 1 / Сост. Б.Шварц. — М., 1997.
27. Урбах Э.Э. Мудрецы Талмуда. — Иерусалим, 1991.
28. Штайнзальц А. Введение в Талмуд. — М., 1993.

Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

<http://eleven.co.il/article/11748>
<https://libraries.huji.ac.il/edu-sw>
<http://nbuv.gov.ua/>
<https://havura.info/>
<http://old.ort.spb.ru/nesh/otred.htm>
<http://www.machanaim.org/>
<http://jecu.org.ua/>
<http://jecu.org.ua/sites/default/files/files/%D0%98%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82-%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D1%8B.pdf>
<http://jecu.org.ua/sites/default/files/files/%D0%9D%D0%95%D0%9E.pdf>
<http://jecu.org.ua/content/metodologichni-osnovi-neformalnoyi-osviti-suchasni-pidhodi-ta-tehnologiyi>